

Перша кров

Девід Моррелл

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Присвячується Філіпу Классу та Вільяму Тенну: кожному — по-своєму.

Передмова

В літку 1968 ро ку двадцятип'ятирічний я, захистивши дипломну ро боту з творчості Гемінгвея і здобувши ступінь магістра американської літератури, вступив в аспірантуру Пенсільванського університету, де взявся писати дисертацію про Джона Барта. Проте моїм справжнім, потаємним прагненням завжди було стати письменником.

Розуміючи, що небагато письменників живуть зі свого ре месла, я вирішив стати університетським викладачем літератури, щоб постійно б ути серед книжок і мати час на письмо. Один з моїх старших колег — Філіп Класс, ширше відомий як письменник-фантаст Вільям Тенн, — щедро ділився зі мною порадами стосовно технік письма, наголошуючи, однак, що може навчити лише як, а не про що писати.

Але все ж — про що?

Волею випадку по телевізору мені трапилась передача, яка змінила моє життя, — вечірні новини на каналі CBS. Того задушливого серпневого вечора ведучий Волтер Кронкайт зіставив у випуску дві події, і це справило на мене незникоме враження.

Перший сюжет б ув про запеклий б ій у В'єтнамі. Впрілі американські вояки серед джунглів відстрілювалися від ворожої навали. Кулеметні черги спінювали б агнюку, решетили листя на деревах. Санітари повзли ря тувати поранених. Вимагаючи авіапідтримки, волав у передавач координати командир загону. На лицях б ійців — разючі втома, рішучість і страх.

У другому сюжеті точилася зовсім інша б итва. Того спекотного літа американськими містами прокотилася хвиля насильства. Як у нічному кошмарі, на екрані по охоплених пожежами вулицях з автоматами в ру ках ішли нацгвардійці. Остерігаючись снайперів,

що могли чаїтися серед побитих машин і руїн, вони раз по раз ховалися за уламками стін.

Кожна окремо з цих історій засмутила б мене, якби вони не були подані в отакому світлі. На мить мені здалося, що коли вимкнути звук і не чути пояснень репортерів про те, що діється на екрані, то все це можна запросто сприйняти за кадри з того самого репортажу: запеклий бій на околицях Сайгона і заворушення всередині нього. Або ж заворушення в якомусь американському місті і кровопролитна битва на його околицях. В'єтнам і Америка.

Таке зіставлення навело мене на думку написати книгу, в якій В'єтнамська війна в прямому сенсі перенесеться в Америку. Бойових дій на американській землі не було ще від закінчення Громадянської війни в 1865 році. Оскільки Америка була уквално роздиралася надвоє через в'єтнамське питання, я подумав, що настала пора для роману, який би показав цей світоглядний поділ нашого суспільства, в подробицях змальовуючи жахіття війни.

За головного героя я обрав ветерана В'єтнамської війни, «зеленого бєрета». Виконавши низку складних місій і пройшовши полон, він повертається додому, де його нагороджують найвищою військовою відзнакою — медаллю Пошани. Втім, із Південно-Східної Азії він привіз посттравматичний стресовий розлад. Охоплений жахіттями війни, озлоблений байдужістю, а подекуди й ворожістю співвітчизників до жертви, принесеної в ім'я батьківщини, він покине осоружне йому суспільство й подасться в мандри річною землею. Він відпустить волосся, покине голитись, а всі його пожитки вмістатимуться в згорнутий спальник, який він носитиме на плечі. Він стане схожим на того, кого пізніше прозвуть хіпі, й виступить своєрідним символом незгодних.

А зватимуть його... Про ім'я мене питають найчастіше. В аспірантурі серед іншого я вивчав французьку мову. Одного дня, виконуючи домашнє завдання, я здивувався різниці між

написанням і вимовою прізвища автора, про якого читав, — Артюра Ре мбо: Rimbaud. А вже за годину, повернувшись із закупів, моя дружина ро зповіла, що взяла яблук нового сорту — рембо. Зіткнувшись, прізвище поета і назва сорту яблук потужно резонували в моїй голові.

Гаразд, Рембо символізуватиме незгодних, але мені б ув потрібен і представник ре жиму. І знову мене несласанно обурили новини, цього ра зу газетні. Поліція південно-західного містечка затримала групу мандрівних хіпі. У відділку хлопців ро здягнули, обмили зі шланга й поголили — причому не лише б ороди, а й голови. Відтак їм повернули одяг, вивезли в пустелю і викинули за пів сотні кілометрів від найближчого населеного пункту. Мені одразу пригадалися кпини, які я чув на свою адресу за недавно відпущені вуса і волосся: «Ти чого не стрижешся? Ти мужик чи б аба?». Мені стало цікаво, як повівся б Ре мбо, якби він після всіх жертв, на які пішов в ім'я вітчизни, відчув на собі приниження, через які пройшли ті хіпі.

У моєму ро мані представником ре жиму виступив начальник поліції Вілфред Тісл. Досита наївшись стереотипів, я хотів ускладнити його образ, наскільки дозволить сюжет, тому зробив його достатньо дорослим, аби годитися Ре мбо в б атьки. Це додало в оповідь тему конфлікту поколінь — надто з огляду на те, що Тісл завжди мріяв мати сина. Далі я вирішив, що Тісл б уде ще й ветераном Корейської війни, нагородженим хрестом «За видатні заслуги», що статусом поступається тільки медалі Пошани, яка в Ре мбо. В його образі є й інші грані, які я додав, прагнучи зробити його таким же небайдужим, як і сам Ре мбо, оскільки коріння поглядів, котрі ро зривали тогочасну Америку, крилося в щонайщиріших намірах.

Для підкреслення їхньої полярності я вибудував сюжет так, щоб сцени з перспективи Ре мбо чергувалися з б аченням Тізла. Я

сподівався, що завдяки такому підходу читач поспівчуває обом, водночас вагаючись, кому віддати перевагу. Хто в цій історії герой, а хто лиходій? Чи вони обидва герої і лиходії водночас? Фінальна сутичка Ре мбо і Тізла покаже, що в такій конденсованій версії В'єтнамської війни і ставлення до неї в Америці загострення протиборства виллється в катастрофу.

З якої ніхто не вийде переможцем.

Через тяготи аспірантури ро боту над текстом я завершив аж по закінченні навчання у 1970-му і після ро ку викладання в Айовському університеті. Після публікації в 1972-му книжку переклали на двадцять одну мову, а згодом за її мотивами зняли знаменитий фільм. На його виробництво пішло ціле десятиліття. Права на екранізацію я продав Columbia Pictures ще 1972 ро ку, а через рі к студія перепродала їх Warner Bros. Ті ж, у свою чергу, перепродали... Словом, упродовж десяти ро ків після публікації моя книжка пройшла три кіностудії, вісімнадцять адаптацій під сценарій і побувала в ру ках таких ре жисерів, як Рі чард Брукс, Мартін Рі тт, Сідні Поллак і Джон Франкенгеймер. За цей час на ро ль Ре мбо претендували Пол Ньюман, Аль Пачіно, Стів Макквін, Клінт Іствуд, Роберт Де Ніро, Нік Нолті і Майкл Дуглас. Мій ро ман став легендою Голлівуду. Як так склалося, що, витративши стільки грошей і праці, виробники не могли зрушити процес із місця?

Частково це пояснюється настроями сімдесятих. В'єтнамська кампанія обернулася для Америки провалом, і в суспільстві панували не найкращі почуття до цієї тематики. Дрібка тогочасних фільмів про В'єтнамську війну (наприклад, «Повернення додому») добре відображає це ставлення. А тоді прийшли вісімдесяті, Рональд Ре йган став президентом і пообіцяв повернути Америці оптимізм. Поразка у В'єтнамі почала забуватися.

Саме в той час кінодистриб'ютори Ендрю Вайна і Маріо Кассар, досягнувши певного успіху в Азії, вирішили стати продюсерами. У

пошуках проєкту вони натрапили на «Першу кров» і вирішили, що з деякими адаптаціями ця історія зайде глядачам в Америці. І ще важливіше, здобутий за кордоном досвід підказував їм, що в жанрі бойовика фільм стане популярним у всьому світі.

У процесі роботи над сценарієм у сюжет було внесено деякі зміни. Так, місце дії перенесли з Кентукі на північний захід, у район тихоокеанського узбережжя (для уникнення суворої зимової погоди; іронічно, що в один момент зйомки довелося перервати через сильну завірюху). Також Ре мбо здобув собі ім'я — Джон (як відсилка до популярної військової пісні «When Johnny Comes Marching Home»). А ще його зробили не таким смертоносним, як у моїй книжці. У фільмі Ре мбо шпурляє в гелікоптер камінь, через що снайпер-недоумок сам випадає з кабіни й помирає на смерть, а в іншій сцені головний герой в'їжджає на викраденій вантажівці в машину, повну озброєних копів, і відштовхує її на авто на узбіччі. Усього цього немає в книзі. А інших убивств у фільмі не показано. Начальник поліції — типовий сільський бовдур — отримує поранення, проте виживає. А в моєму романі вбивств не злічити. Бо я мав на меті екстраполювати В'єтнамську війну на Америку, тоді як ідея фільму полягає в тому, аби змусити глядача співпереживати головному героєві, який став жертвою несправедливості.

Однак головної відмінності між книжкою і фільмом могло й не бути. Я мав на меті показати, що в такій війні переможців немає, тому начальник поліції і Ре мбо обидва мусять загинути. У романі Сем Траутман (його я вигадав як алегорію на Дядька Сема, зробивши офіцером спецбійців, котрий зіпсував з Ре мбо того, ким він є) зносить своєму підопічному голову з дробовика. Для фільму спершу зняли варіант кінцівки, в якій Ре мбо вчиняє самогубство, але вона не сподобалася глядачам на передпоказі. Тому творча група поїхала назад у Канаду знімати новий фінал, у якому Ре мбо вижив. Так виникла можливість для створення сиквелів фільму, які

посприяли загальному успіхові франшизи.

Перше продовження фільму, «Рембо: Перша кров-2» (1985), стало міжнародним б локбастером. Як б ойовик, він виконував суто ро зважальну функцію, однак через те, що зачіпав надзвичайно дражливу політичну тему (чи б ули у В'єтнамі американські військовополонені), викликав суперечливу ре акцію (як і третя частина — «Рембо-3», 1988 ро ку, присвячена ра дянському вторгненню в Афганістан). Однак президент Ре йган, схоже, проти такої контрверсійності не заперечував. На одній пресконференції він навіть заявив, що напередодні подивився фільм про Ре мбо і тепер знає, що ро бити в ра зі захоплення заручників терористами. На жаль, для б агатьох фільми про Ре мбо стали символом воєнної політики США — ще й до такої міри, що під час туру в Б ританію у 1986 ро ці я прикро засмутився, натрапивши в Times на заголовок «Американські Ре мбо б омбардують Лівію».

Хоча до подальших тих фільмів стосунку я не маю, та на кожен із них написав по новелізації, намагаючись надолужити все, що пропустили ре жисери. Я подумав, що б уло б важливо нагадати читачам, про що насправді «Рембо» книжковий. У сімдесяті й на початку вісімдесятих моя книга входила в шкільну та університетську програму з літератури по всій країні. Роками я отримував від учителів листи з ро зповідями про те, як глибоко вразив їхніх учнів ро ман і його проблематика. Однак до середини вісімдесятих суперечливий імідж, створений фільмами, змусив педагогів відмовитися від вивчення книги, і б ільше її в список літератури не включали. Припинили надходити й листи. Втім, я нічого не маю проти фільмів. Рівень екшену в них не йде в жодне порівняння з сучасними б ойовиками, а коли відкинути політичні теми, вони б агато чим нагадують вестерни або кіно про пригоди Тарзана (у ре троспективі мені навіть здається, що «Рембо-3» аж занадто схожий на старі фільми). Водночас цікаво, що з книжки про

політичну поляризацію Америки («за» і «проти» В'єтнамської війни) через десятиліття вийшли фільми, які нагнітали не меншу поляризацію («за» і «проти» Рональда Ре йгана).

Іноді я порівнюю книжки й фільми про Ре мбо з двома однаковими потягами, що прямують у різних напрямках. Часом уявляю Ре мбо як дорослого сина, котрий прагне вирватися з-під батьківського контролю. Нерідко в газетах, журналах, на радіо й телебаченні його ім'я вживають стосовно політиків, фінансистів, спортсменів — будь-кого. У такі миті я замислююсь, що якби не ті вечірні новини по телевізору, якби не Артур Ре мбо, моя дружина, яблука, Філіп Клас і бажання стати письменником, навряд чи Ре мбо потрапив би в Оксфордський словник англійської мови.

Ре мбо. Непростий, гонимий, одержимий — нерозгадана загадка для всіх. Якщо рапніше ви тільки чули про нього, але не зустрічали особисто, він знайде чим вас здивувати.

Девід Моррелл

...

Далі — у повній книжці «Перша кров».
nashaknyga.com.ua